

PHRASEOLOGICAL EXPRESSIONS FROM THE FIELD OF POMOLOGY IN THE ALBANIAN LANGUAGE

ФРАЗЕЛОШКИ ИЗРАЗИ ОД ОБЛАСТА НА ОВОШТАРСТВОТО ВО АЛБАНСКИОТ ЈАЗИК

Hana DARDHISHTA¹

^{1*} Department of Albanian Language and Literature, Faculty of Philology, University of Tetova

*Corresponding author e-mail: hana.dardhishta@unite.edu.mk

Abstract

Language as a means of communication was created together with humanity and it constantly changes and develops together with humanity, representing the changes in the social, political, economic, cultural and scientific activity of the society that speaks that language. Language is always in a constant development process. This process of language changes not only affects the scope and composition of the vocabulary of the language, but also enables its further development, and those changes and evaluations are directly reflected in the dictionary or in the vocabulary. The language of a nation, though characterized by a literary (standard) language of that nation, that language is diverse in its geographical position.

The subject of this paper is a group of words from the field of pomology in the Albanian Languages. For the preparation of this topic, we chose the analytical method, and sometimes we will also use the comparative method (comparison with the Macedonian language), in order to reach the desired conclusions. An important place is occupied by proverbs that were created by the people in different eras of life. Of all the proverbs that contain lexemes from this group of words with the meaning of fruit, some refer to the seasons (weather conditions, natural phenomenon, climatic conditions, etc.), and some to humanity. Proverbs are realized through comparison or metaphor. From the comparative analysis of these lexemes, which are the object of our work, we come to the conclusion that some of these lexemes have double connotations. Having in mind the fact that the names of plants (pomology), our people usually use them with a positive meaning, and has a positive attitude towards them, but at the proverbs the opposite appears.

Key words: *language, proverbs, phraseological expressions, pomology.*

Резиме

Јазикот како средство за комуникација е создаден заедно со човекот и тој постојано се менува и се развива заедно со него, претставувајќи ги на тој начин и промените во општествената, политичката, економската, културолошката и научната дејност на самото општество што го зборува тој јазик. Јазикот е секогаш во постојан развоен процес. Овој процес на јазични промени не само што влијае врз обемот и составот на лексиката на јазикот туку и овозможува негово понатамошно развивање, а тие измени и евалуации на директен начин се одразуваат на речникот, односно на лексиката. Јазикот на еден народ иако се карактеризира со литературен (стандарден) јазик на тој народ, сепак тој јазик манифестира одредено шаренило во својата географска распространетост.

Предмет на обработка на овој труд е група зборови од областа на овоштарството во албанскиот јазик. За изработка на оваа тема ја одбравме аналитичката метода, а одвреме-навреме ќе ја користиме и споредбената метода (споредба со македонскиот јазик), за да ги постигнеме посакуваните заклучоци. Важно место заземаат пословиците кои се создадени од народот во разни епохи од животот. Од сите пословици кои содржат лексеми од оваа група зборови со значење овошје, некои се однесуваат на годишните времиња (временските услови, природните феномени, климатските услови итн.), а некои на човекот. Пословиците се реализирани преку споредба или метафора. Од споредбената анализа на овие лексеми, коишто се објект на

нашиот труд, доаѓаме до заклучок дека некои од овие лексеми имаат двојна конотација. Имајќи го предвид фактот дека називите на овоштарството, нашиот народ обично ги користи со позитивно значење, пофално и има позитивен став кон нив, но кај пословиците се појавува и спротивното.

Клучни зборови: јазик, пословици, фразеолошки изрази, овоштарство.

Вовед

Богатството и разновидноста на лексиката на секој јазик е непосреден показател на неговото богатство и на неговиот развој. Јазик без лексика не може ниту да се замисли. Еден од главните начини на збогатување на лексиката на албанскиот јазик останува говорениот јазик, јазикот на народот, односно лексиката од дијалектите и народните говори. Тука, се разбира, спаѓаат и зборовите со конкретно значење кои се поврзани со природата и со животот на населението поврзано со она што го нарекуваме ботаника. Ако ги бараме првите или раните траги на овие термини од овоштарството, што станале дел од јазикот и зафаќаат посебно место, несомнено ќе дојдеме до заклучок дека му припаѓаат на најраниот период на примитивната човечка култура, во фазата на биолошката егзистенција, затоа што овоштарството било и сè уште е неразделен дел од животот на луѓето, користејќи го како за јадење, за украсување, така и за намирување на нивните здравствени потреби.

Предмет на нашето истражување е лексикот на овоштарството. Континуираните трансформации што ги претрпува зборот се показател за разновидноста што ја има човечката комуникација. Лингвистиката го проучува зборот главно од неговиот практичен и функционален аспект, како знак кој изразува слика што го именува предметот, објектот (практичната страна на зборот, составот, функцијата и улогата што ја игра во текот на комуникацијата).

Општ осврт кон темата

Кога станува збор за пословиците или за поговорките, тие во лингвистиката се подразбираат не како зборови, туку како реченица со збиена синтаксичка и јазично добро организирана структура која има повеќе од едно значење и изразува јасна и разбирлива идеја. Во лексиколошките студии посебно место заземаат фразеологизмите. Истражувачите на фразеологијата за кој и да е јазик, сметам дека се дојдени до една иста констатација, а тоа дека фразеологизмите се најтешко предводливи единици во било кој јазик. Поради тоа логично е при барањето на нивните еквиваленти тоа да се врши по содржина, односно по значење, а не по форма.

Фразеологијата, ова јазично богатство, еквивалентна на зборови, нејзино незаменливо богатство, која му ги проширува изразно-емотивните можности на јазикот, и кај оваа група на зборови (овоштарството) дава богат материјал за обработка. Двата термини, пословици или поговорки, во албанската традиција се користат како синоними, но и со две различни значења, во зависност од научната литература што ја користи лингвистот. Ова се случува поради тоа што пословиците потекнуваат од усната традиција и, бидејќи функционираат аудитивно, главно се создадени од луѓе од различни социјални слоеви, па понекогаш е тешко да се избегнат промените.

За овој термин, во албанската традиција има различни називи: *fjalë (ose thënie) të urta*, *fjalë ari*, *fjalë të moçme (ose të lashta)*. Значаен е фактот што нашиот народ ги именувал пословиците со убавиот термин „*fjalë e urtë*” (мудар збор). Луѓето или народот се покажал(е) мошне талентиран(и) од овој аспект и, за да се изрази мислењето на фигуративен начин, во пословиците, народот ги користел метафората, алегоријата и споредбата. Тематиката на пословиците е мошне широка и разновидна.

Општата карактеристика на пословиците се краткоста, острината, способноста мислењето да се изрази со малку зборови, со цел да се открие соодветната целна слика. За древноста на пословиците се мисли дека го покажуваат исконското искуство на човекот во борбата со природата и дека се создавани во сите епохи на неговиот развој.

Такви се пословиците што се однесуваат на годишните времиња, на временските состојби, на природните феномени за кои се интересирал како земјоделецот така и сточарот. На пример: *Kur zihet rrushi, nxehet deti*. Пословицата *Bora është jorgani i bimës* изразува агротехнички вистини, има поврзани содржини со влијанието на климатските услови врз развојот на земјоделството. Важно место имаат и пословиците за човекот, за неговите карактеристики, за односите во семејството и во општеството, како на пример: *Del për rrush e bie shkarpa. I varfëri vjel rrushin, i pasuri pi mushtin*.

За споредба е карактеристична постапката на компарација на две нешта со употреба на *si* – како. Споредбата служи како фигуративно надополнување на евентуалната потврда: се состои од констатација, која поетски и стилистички се поставува преку споредбата. Исто како споредбите така и метафорите се многубројни, а пример за споредба е следнава пословица: *I fortë si arrë*. Најмногу од сите стилски фигури на уметничкото изразување се користи метафората која наоѓа соодветни изрази на функционирање за да ги нагласи особено едночлените синтаксички целини и функционална е за двата вида поетски форми: стихови и проза.

Обопштувањето на ситуациите од секојдневниот живот и преку уметничката слика кај пословиците е исто толку евидентно колку што е типично, на пример: *Frika ruan vreshtin*. Размислувања кои изразуваат констатација на фактите, на пр.: *Fiqtë e verës përtrijnë vnerin në dimën*. Размислувања кои изразуваат констатација на такви факти добиваат поголеми значенски вредности, на пр.: *Molla nuk piqet në një ditë*. Постојат и моменти на соочување со невозможното, со иреалното, што ги прави сосем категорични, недискутабилни, потврдувањата или најавата, како што е пословицата: *Sheh molla mollën e piqet* или *Sheh fiku fikun e piqet*.

Лексичката структура на албанскиот јазик опфаќа големо богатство на лексичко-пословицното и фразеолошкото творештво. Во областа на фразеологијата може да речеме дека албанскиот, но и македонскиот јазик, се многу богати и со карактеристики што може да бидат слични, но и специфични. Националниот и интернационалниот карактер на пословиците го поттикнал споредбениот метод, пословиците да се сметаат и да се објаснуваат како моногенетички, односно да се смета дека се пренесени од еден народ кај друг народ, бидејќи се забележуваат многу интернационални поклопувања во мотивите, во тематиката, композициската, изразната и стилската структура, како и во нивната функција и семантичкото значење. Во продолжение ќе дадеме низа примери, кои се обработени по редоследот на Толковниот речник на албанскиот јазик.

➤ Агга – Орев

Во албанскиот и македонскиот јазик, некои фразеолошки единици развиле иста или слична (по градба (структура) и значење) семантичка вредност, додека има и фразеолошки единици кои не се совпаѓаат на ист начин. Токму затоа и не се преведуваат буквално фразеолошките единици, туку преводот се прави со изнаоѓање на нивните еквиваленти по содржина, односно по значење. Така е постапено и при изработката на овој труд, дадени се фразеолошките единици и на македонски јазик, доколку немало еквиваленти, тогаш дадено е само објаснување на истите.

▪ *Arrë fyçkë* - има лошо значење, за човек што не разбира ништо, лекомислен човек, на пример: *Sotiri kishte rënë në të thella. Po kjo arrë fyçkë që po na nxjerr të lara e të palara!*¹³³

▪ *E shkund arrën në korrik* - се вели за некој што кажува незрели работи, кој прави некаква работа без да размисли добро; прави нешто предвреме, на пр.: *Mos e shkund arrën që në korrik, se s'të del mirë. (Ligj. fol.)*

▪ *I ha (i merr) arrat (dikujt)*: се вели за некој што е многу способен, поспособен од некој друг, на пример: *Ka një çun që të ha arrat, t'i rrish larg. (Ligj. fol.)*

▪ *I peshon arrat pa i shkundur* - се вели за некој што зборува без размислување, во еуфорија, одлучува предвреме, на пр.: *Hiqe Llazin nga lista, nuk duam njerëz që i peshojnë arrat pa i shkundur. (Pub.)*

▪ *Të thyen arrën në dorë* - има повеќе значења: а) се вели за некој што е многу способен; б) нег. се вели за некој што лесно мами; в) се вели за некој што краде лесно и кришум, на пр.: *Pa kuptim i gjithë ai dyshim i ngritur mbi të, sikur ta thyen arrën në dorë e s'mund t'i zësh besë. (Pub.)*

▪ *Thyen arra kot* - се вели за некој што зборува напразно, на пр.: *T'u thaftë goja, që thyen arra kot! (Ligj. fol.)*

➤ *Dardha* – Круша

▪ *Dardha e ka bishtin prapa* – секоја работа што можеби изгледа лесна, без проблеми, истовремено може да има непредвидени последици (обично кога последиците не се добри), во македонскиот јазик се наидува на слична пословица «секоја круша си има опашка» но со значење дека секогаш ќе се најде повод за некој, за нешто да се зборува.

▪ *Dardha nën dardhë bie* - *Крушата под круша паѓа*, се вели кога детето личи на своите родители како по неговото однесување така и по други карактеристики.

▪ *Dardha në shënëndre* - *Чека круши на врба* – (лаги, празни работи).

▪ *Ka rënë nga dardha* – се кажува за некој или за некој во смисол дека еднаш настрадал и се опаметил, не дозволува по втор пат да му се случува истото.

▪ *Kush rri nën dardhë, i ha kokrrat* - *Кој седи под круша, тој јаде круши*: а) тој што работи и се наградува; б) *ирон.* Кој седи покрај човек кој има власт, богатство и знаење, има повеќе корист за разлика од другите кои се подалеку од него.

▪ *Nuk i hipën dot dardhës, i bie fikut* – се кажува за некој кој го изразува гневот на штета на некој што не е виновен. Во македонскиот јазик може да се спореди со пословицата *Tu govoram ќерко, сети се снао.*

▪ *Sillet rreth dardhës* – (некој) се врти околу некој со надеж дека ќе му помогне; презема празна работа и се надева дека ќе има корист од тоа, на пример: *Plakës nuk i gjente rehat shpirti. Donte të bënte diçka, makër sa për të thënë se po ndihete, sillej rreth dardhës dhe i vinte inat që s'bënte dot asgjë (Let.art.)*

➤ *Fiku* – Смоква

▪ *Mik për fiqu* – пријател за интерес или од интерес.

▪ *Si fiku me arrën* – во македонскиот јазик може да се спореди со пословицата *Како мед и масло*, си одговараат многу еден на друг, се согласуваат, на пр.: *Që atë vit kur e takoi Petriti e pëlqeu shumë, dhe sot e kësaj dite shkojnë si fiku me arrën.*

▪ *Sheh fiku fikun e piqet* – се постапува по пример на другиот.

➤ *Ftua* – Дуња

▪ *U bë ftua* – дуња е во лицето (лимон е во лицето) се вели за некој кој станува блед во лицето.

➤ *Gështenja* – Костен

¹³³ Овој пример и другите кои следат во понатамошната анализа се дадени за подобро објаснување на фразеолошката единица, и истите се земени од речникот на Thomaј, Jani. 1999. *Fjalor frazeologjik i gjuhës shqipe*, Akademia e Shkencave - Instituti i Gjuhësisë dhe Letërsisë, Tiranë.

▪ *I nxjerr gështenjat (nga zjarri) me duart e të tjerëve (e botës) - Вади костени од жар.* Во македонскиот јазик се употребува со значење дека работи тешка работа, а резултатите ги користат други, додека во албанскиот јазик се употребува со значење завршува некоја работа користејќи ги другите.

➤ *Gorrìca* - Дива круша

▪ *Më doli gorricë* – со значење: не ми одеше работата на добро, не ми излезе на арно.

▪ *Flet gorrìca*, често, во секојдневните разговори се кажува за неког кој кажува бескорисни, празни зборови. Дивата круша како овошје во секојдневниот разговор кај народот се омаловажувала и, главно, се опишува како овошка со минимална вредност.

▪ *Shet gorrìca* – зборува или кажува безначајни зборови, зборови без никаква вредност, празни зборови.

▪ *U bë gorricë* – подразбира дека некој се собра од страв и стана како дива круша.

➤ *Kumbulla* – Слива

▪ *Djemtë hanë kumbulla pleqve u mpihen dhëmbët* – сп. младите кога се веселаат, старите се срдат.

▪ *I bëri rrush e kumbulla* – ги потроши парите немилосрдно, растури пари попусто, на пр.: *Gjithë pasurinë e të jatit e bëri rrush e kumbulla*.

▪ *Nuk i ha ato kumbulla* – не се лажам, на пр.: *E ajo pandeh se po ma çon ujët nën rrogos. Jo, nuk i ha ato kumbulla unë, – tha kunata e madhe. (Let. art.)*

➤ *Lajthia* – Лешник

▪ *Kuvend lajthish* – нешто што се одвива скришум, некоја тајна работа.

➤ *Limoni* – Лимон

▪ *Nuk hahet as me limon* – се кажува за неког кој воопшто не се трпи.

▪ *S'prishet dasma për një limon* – не треба да се растура или да се остави голема работа за нешто мало и незначајно.

➤ *Luleshtrydhja* - Јагода

▪ *Ku ka shumë dredhëza, merre shportën e vogël* – може да се спореди со пословицата *Фалени јаготки, празни кошници*, со значење кога за нешто се крева многу врева, често не излегува како што се очекува.

➤ *Mani* - Црница

▪ *E shkund manin në prill* – се кажува за неког кој воопшто нема трпение, постапува брзоплето и изгледа како да не е зрел човек.

▪ *Pritëm për mana e na dolën thana* – со значење: очекуваме добар крај на некоја работа, но не излезе според очекуваното (бук. прев.: Чекавме црници, а дочекавме дренки).

➤ *Molla* – Јаболко

▪ *Mollë e kalbur (mollë e krimbur)* – *Расипано јаболко* (црвливо јаболко) нешто што нема здрава основа. Се употребува како израз за човек што однадвор изгледа здрав, а всушност е болен, на пр.: *Jakupi s'e kish hequr nga brezi revolen me dorezë argjendi, edhe pse tani ishte mollë e kalbur e nuk e kërcënonte më njeri. (Let.art.)*

▪ *Mollë e ndaluar* – *Забрането јаболко* се кажува за нешто што не е дозволено да се употребува, да се користи или да се направи, и поради тоа е привлечно, на пр.: *Ia kish qepur sytë një shtëpie të re, që për të ishte mollë e ndaluar. – Kësaj i thonë të rrish nën mollë e të mos i hash kokrrat, - dhe buzëqeshi. (Let.art.)*

▪ *Mollë e pandarë* – *Неделиво јаболко*, со значење: си одговараат многу, се согласуваат во мислењата и во вкусовите, лесно се разбираат еден со друг, на пример: *Dhe në lodër, dhe në festë./Rrinë bashkë e s'ndahen kurrë./Janë mollë e pandarë. (Let.art.)*

▪ *Mollë sherri* – *Јаболко на раздор*, со значење: нешто што предизвикува несогласици и караници, причина за карање меѓу две страни или предмет на некаков

конфликт, на пример: *Bëhet luftë e ashpër për të shtënë në dorë burimet e vajgurit, që kanë qenë mollë sherri në këto zona. (Pub.).*

■ *Si kokërr molle* – (како зрно јаболко) во македонскиот јазик може да се спореди со пословицата *Здрав како дрен* – се кажува за некој кој има многу добро здравје.

➤ *Murrizi* – Глог

■ *E bën murrizin hardhi* – кога претерано се пофалува нешто, кога некој се труди нешто што е лошо да го претстави на најдобар можен начин.

■ *Gjithkujt murrizi i vet i duket i njomë* – се вели за некој кој се пофалува себеси, својата работа, а тоа не го заслужува.

■ *Më mbeti murriz në zemër* – кога нешто останува како силна желба, мерак, страст за нешто.

➤ *Mushmolla* – Мушмула

■ *Na doli mushmollë* – ни излезе мушмула, се кажува за некој кој е кисел со својот речник.

➤ *Rrushi* – Грозје

■ *E bëri rrush e prush* – (грозје и жар) – ова пословица во македонскиот јазик може да се спореди со пословицата *Како мачката со опашката* со значење: кога некој завршува некаква работа со брзање и површно, а не како што треба, на пр.: *Asht nisë ashtu, pa pritë e pa kujtue, edhe plaçkët i bani gati ashtu rrush e prush, s'di ç'muer e ç'la (Let.art.)*

■ *Kërkon rrush në dimër (në shënëndre)* – *Бара грозје среде зима*, со значење: го бара невозможното, на пр.: *Pastaj u vinim afër një shami ngjyrë vishnje. Mënjanonim dy-tri fletë që ta shihnim më mirë, por më kot. Me sa duket, kërkonim rrush në shënëndre. (Let.art.)*

■ *Kur të bëjë larushku rrush (ирон.)* – *Кога врбата ќе роди грозје*, со значење: никогаш, на пр.: *Disa figura të tilla shprehin pamundësi relative, si 'kur të bëjë larushku rrush'. (Let. shkenc.)*

■ *Rrush i pabërë (i papjekur) (ирон.) (незрел)* 1. незрел човек (обично, млад); тиква. 2. човек кој ништо не сфаќа или не може да се разбере, на пример: *Berne... bënte fanatikë mijëra zejtarë gjermanë, të cilët për Hajnen vazhdonin të ishin rrush i papjekur (Let.shkenc.)*

■ *S'bëhet rrushi deng (s'bëhet deng me rrush)* – нешто што е невозможно.

■ *Si rrushi e koshi* – во македонскиот јазик може да се спореди со пословицата *Како тенџере и капаче*, со значење: исти се, се кажува за некој кој е ист или сличен со другиот, на пример: *Të dy ishin si rrushi dhe koshi, donin tymin e duhanit, erën e alkoolit dhe zhurmën e zërave të ngjirur të mejhaneve. (Let. art. p.)*

■ *Shkoi si qeni në rrush* – Отиде напразно, се жртвува, стана жртва.

➤ *Shega* – Калинка

■ *Sharton thanën me shegë* – значи некој прави нешто што не оди, што нема да вроди со плод или нема да даде добивка; кога се труди да спои две работи што не одат, на пр.: *Unë, po, unë agjenti më i famshëm në Evropë e Amerikë bashkë, jam shumë i suksesshëm, kurse ti më thua se po shartoj thanën me shegë! (Let.art.p.)*

➤ *Thana* – Дренка

■ *I ka mendtë majë thanës* – лесноумен и незрел.

■ *Ka ngrënë lule thane* – има две значења, и тоа: а) има добро здравје; б) навреме презел мерки, на пр.: *Vetëm atij s'mund t'ia hidhje aq lehtë. Kishte ngrënë lule thane dhe ishte i mësuar me çdo gjë (Let.art.)*

■ *Si kokërr thane* – *Здрав како дрен*, многу добро е со здравјето, јак како дрен, на пр.: *Здрав како дрен, а личен – икона.*¹³⁴ (Попов, 1966: 36).

➤ *Ulliri* – Маслинка

¹³⁴ Попов, Стале. 1966. *Калеш Анѓа*, Наша книга, Скопје.

▪ *Hiqnin (vuanin) të zitë e ullirit* – Се мачи и се труди многу, (некој) многу страда, на пр.: *E gjora, hoqi të zitë e ullirit me atë njeri*.

▪ *S'e ha atë kokërr ulliri* – Не се мами лесно; не греши лесно, не дејствува без да размисли двапати.

Заклучок

Важно место заземаат пословиците кои се создадени од народот во разни епохи од животот. Од сите пословици кои содржат лексеми од оваа група зборови со значење *овошје*, некои се однесуваат на годишните времиња (временските услови, природните феномени, климатските услови итн.), а некои на човекот. Пословиците се реализирани преку споредба или метафора. Од споредбената анализа на овие лексеми, коишто се објект на нашиот труд, доаѓаме до заклучок дека некои од овие лексеми имаат двојна конотација. Иако називите на овоштарството, нашиот народ обично ги користи со позитивно значење, пофално и има позитивен став кон нив, доаѓаме до заклучок дека кај пословиците се појавува и спротивното.

Треба да се нагласи дека ваква употреба се среќава само во пословиците, фразеолошките изрази, на пр.: *gorrica* – горница или дивата круша, како овошје во секојдневниот разговор кај народот се омаловажувала и главно се опишува како овошка со минимална вредност. Анализирајќи ја оваа група на зборови, кои се дел од ботаниката, гледајќи го целиот инвентар на овоштарството, во однос на фразеолошките карактеристики, овие лексеми ги групиравме на три групи, и тоа: лексеми кои немаат можност за образување фразеолошки изрази, лексеми кои имаат доволно можности за формирање фразеолошки изрази и лексеми кои имаат многу или повеќе можности за образување фразеолошки изрази.

Тоа значи дека при анализа кај еден дел од лексемите не наидовме на ниту една регистрирана пословица или фразеолошки израз, а каде што спаѓаат: *ananas* – ананас, *avokado* – авокадо, *bajamja* – бадем, *banania* – банана, *boronica* – боровинка, *caraci* – црна копривка, *fëstëku* – фистак, *guava* – гуава, *hidja* – цирка, *hurma (molla japoneze)* – јапонско јаболко, *kacibardha kokërrzezë* – аронија, *kajsia* – кајсија, *kivia* – киви, *kullumbria* – трнка, *manaferra* – капина, *mandarina* – мандарина, *mjedhra* – малина, *kokosi* – кокос, *paraја* – папаја, *pjeshka* – праска, *portokalli* – портокал, *qershia* – цреша, *qitro* – грејпфрут, *ribesi* – рибизла, *trëndafili i egër* – шипинка, *thrashegra e malit* – брусница, *vadha* – оскоруша и *vishnja* – вишна.

За оваа група на лексеми констатиравме дека кај поголемиот дел и деноминацијата на овие овошки се заемки, бидејќи се овошки кои не се одгледуваат во нашите предели. Народот не бил во контакт со овие видови овошки, така и не создал фразеологизми. Додека другиот дел од лексеми на оваа група зборови, со кои народот бил во контакт со овие дрвја и овошки целиот негов живот, се подразбира дека во текот на животот се создадени бројни фразеологизми. Според бројот на формираните пословици или фразеолошки изрази што ги поседуваат, се издвојуваат лексеми кои имаат доволно можности за формирање фразеолошки изрази, а тоа се: *ftoi* – дуња, *gështenja* – костен, *lejthia* – лешник, *luleshtrydhja* – јагода, *mushmolla* – мушмула, *shega* – калинка, и на крај се следните лексеми кои имаат многу или повеќе можности за образување фразеолошки изрази, како: *arra* – орев, *dardha* – круша, *fiku* – смоква, *gorrica* – дива круша, горница, *kumbulla* – слива, *limoni* – лимон, *mani* – црница, *molla* – јаболко, *murrizi* – глог, *rrushi* – грозје, *thana* – дренка и *ulliri* – маслинка.

Референци

- [1]. Bindon, Mario. (1935). *Fjaluer teknik bujqësuer italisht-shqip dhe shqip-italisht*, Tiranë.
- [2]. Çiçi, Abedin. (1973). *Kultura e Arrës*, Tiranë.
- [3]. Demiri, Mustafa. (1981). *Flora ekskursioniste e Shqipërisë*, Tiranë.
- [4]. *Fjalor fjalësh e shprehjesh popullore*. (1981). Prishtinë.
- [5]. *Fjalor i shqipes së sotme*. (1984). Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Tiranë.
- [6]. *Fjalor i termave themelorë të bujqësisë*. (2006). Akademia e Shkencave në Shqipëri, Tiranë.
- [7]. Gjevori, Mehmet. (1972). *Frazeologjizma të gjuhës shqipe*, Rilindja, Prishtinë.
- [8]. Кипријановски, М., Арсов Т. (2009). *Овоумарство*, Скопје.
- [9]. Lloshi, Xhevat. (2010). *Fjalor i emrave të bimëve dhe të kafshëve shqip-latinisht dhe latinisht-shqip*, Logos – A, Shkup.
- [10]. Shkurtaj, Gjovalin. (2021). *Fjalor leksiko-frazeologjik dhe etnolinguistik i Malësisë së Madhe*, ASH, Tiranë.
- [11]. Thomaj, Jani. (1999). *Fjalor frazeologjik i gjuhës shqipe*, Akademia e Shkencave - Instituti i Gjuhësisë dhe Letërsisë, Tiranë.